

ליום הזיכרון הראשון של הגאון רבי משה מרדכי חדש זצ"ל ראש ישיבות 'אור אלחנן' כמלאך האומר 'גדל'!

שביבי אורה ועובדות ממקור ראשון כפי שנשמעו בשיח תלמידים ותיקים וצעירים

הרב יוסף וואלפא

וברנוביץ, את ההתמדה העצומה שהיתה אז בישיבות, את אהבת התורה, עד שאפשר לומר שהוא החיה מחדש את אותם גדולי ישראל. לשם כך הביא במשך כל השנים, את גדולי תלמידי אותן ישיבות, מרנן ורבנן אדירי התורה למסור שיעורים ושיחות בפני תלמידי הישיבה, ובכך לקשר בין הדורות שעברו לדורנו. הוא לא הסתפק בכך ובכל הזדמנות היה נכנס עם בני הישיבה לזקני הדור, לשמוע עובדות וזכרונות מימי קדם בהם הסתופפו בצל רבותינו זצ"ל.

קבוצת תלמידים שיצאה יחד עמו לשבות בישיבה בראשון לציון, נכנסו עמו לביקור אצל מורינו ראש הישיבה דבאר יעקב הגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא זצ"ל, לשמוע ממנו על השנים בהן למד אצל מרן הגה"ק רבי אלחנן וסרמן זצ"ל בברנוביץ. כך הביא מידי שנה ביום הזיכרון של רבי אלחנן זצ"ל, את ותיקי תלמידיו וכל מי שזכה להכירו על מנת שיספרו ויעבירו את אותן הרגשים נפלאים לתורה שרכשו ממנו. עד שאף בשבועות האחרונים לחייו כשהוא מלוּפף בייסורים, הביא לישיבה את הגאון רבי יצחק גרודזינסקי שליט"א שיעביר לתלמידי הישיבה את זיכרונותיו מאותם ימי אימה בהם שהה מרן רבי אלחנן זצ"ל בבית אביו הגה"ק רבי אברהם זצ"ל הי"ד, שמבית זה נלקח לגיא ההריגה באותו יום מר ונמהר בחודש תמוז תש"א, הי"ד.

הדברים הועברו לתלמידים בצורה הכי חיה, עד שיש מהמשתתפים שאומרים שהם מרגישים כאילו הם חיים את ישיבת ברנוביץ' גם בימים אלו. את החרדה לגדולי התורה ראינו אצל רבינו ראש הישיבה זצ"ל, בעת יגע בהדרת ספריו של רבינו מרן רבי אלחנן זצ"ל. איזו חרדה לבל תיפול שום טעות בהדפסה, הלא מדובר בספרים של גדול הדור זצ"ל. כך גם מסורת ישיבת סלבודקא,

ואומר: "מדוע לא תיכנסו אצל ראש ישיבה גדול זה? מדוע לא תלכו לשמוע ממנו שיעור, שיחה וכדומה?" כשתמיד הזכיר את ההלם שאחז בו לאחר פטירת מרן הרב מבריסק זצ"ל כששמע בן ישיבה שאמר: "לא זכיתי לראות את הרב מבריסק". איך ייתכן כדבר הזה? היה תמיד אומר, גדול החי עמנו ולא זכינו להכירו?...

לא אחת היה שואל תלמיד: "באיזה ספר מספרי הרמב"ם מופיעות ההלכות בנושא מסוים? מדוע דווקא בספר זה ולא בספר אחר?" כשהוא טורח ומסביר זאת לתלמידיו לפעמים גם בשיעוריו.

התלמידים מתרפקים בערגה עת הם נזכרים באותן שעות בהן היה יושב עמהם כשיצאו בצוותא בימי בין הזמנים לנאות קיט, כשהם מסובכים אותו בשקיקה לשמוע עוד ועוד מאותן עובדות של מסורת גדולי התורה וראשי הישיבות בדורות עברו.

מסורת סלבודקא וברנוביץ'

אחד מהדברים אותם החדיר לתלמידים היה העברת המסורת ודרך הישיבות מהדורות הקודמים, ובפרט מסורת ישיבות סלבודקא

שאננם מסוגלים להעפיל לפסגת ההבנה, הרי שלאחר תקופה בה קבע עמהם חברותא בעיון והעמידם על דרכי הלימוד, שגשגו והצליחו עד כדי היותם תלמידי חכמים מופלגים ומרביצי תורה.

הוא לא הסתפק רק בהעמדת התלמידים על דרך הלימוד של המסכתות הנלמדות, אהבת התורה שלו, שלא ידעה שבעה, הביאתו לדרוש מתלמידיו לרכוש ידיעות מקיפות בחלקי התורה השונים, כשהוא מייסד חבורות שונות ללימוד סדר קדשים, וכן שיעוריו הקבועים בפירוש הרמב"ן על התורה, ודרישה אישית מתלמידיו לקנות ידיעות בכל מיני מושגים וסוגיות הלכתיות, לצד הקניית סדר השתלשלות קבלת התורה והכרת גדולי הדורות ספריהם ופעולותיהם לשמירת התורה ומסורת ההלכה.

תוך כדי אזכור ספר או גדול בישראל, היה שואל תלמיד: "אתה יודע מי חיבר ספר זה? באיזו תקופה היה חי? מי היו רבותיו וחבריו?" כשהוא שולח את התלמיד ללמוד על המחבר ותקופתו. היה תובע מתלמידיו להכיר את גדולי הדור החיים עמנו, כשהוא פונה לתלמידים

יו טובה נהגו בי חבר תלמידים בוגרי ישיבת 'אור אלחנן' המעטירה, החל משנות ייסודה ועד השנה האחרונה, כשהעניקו לי שעה של קורת רוח והתרוממות, עת ישבתי עמהם לשמוע, לחוש, את געגועיהם האין-סופיים לקריאתו של רבם ומאורם, שכמלאך ניצב על גביהם ואמר להם - גדלו! התרוממו! היו לאנשי תורה, העבירו את מסורתה והרבו פעלים להנחלתה, התמדתה וקיום מסורתה, כפי שקיבלנוה מרבותינו מעתיקי השמועה.

מקצת מן הדברים יוגשו באכסניה נכבדה זו של 'לקראת שבת', ובודאי יהיה זה לתועלת הקוראים, ללמוד מדרכיו והנהגותיו שנבעו כולם מאהבת ד' ותורתו, שהייתה מהות חייו ואותה הוריש לדורות הבאים.

בתחילת הדברים נשמעים דבריו של תלמיד משנותיה הראשונות של הישיבה, שכל ימיו המשיך להסתופף בצל רבו הגדול:

אחד הדברים המופלאים בשיעוריו הכלליים של מורינו ראש הישיבה זצ"ל, היה שלאחר השיעור היו הדברים ברורים לכלל התלמידים, הן לותיקים והמצוינים שכבר עמדו על כל היקף ועומק הדברים, ומאידך גם לצעירים ואלו שעדיין היו בתחילת דרכם להבין צורתא דשמעתתא.

הוא עשה זאת בדרכים מיוחדות ומגוונות, באופן קבוע הדרך ללמוד את כל הנושאים השייכים לסוגיה הנלמדת, מלבד לימוד כל הסוגיה בעיון טרם השיעור. ויחד עם זאת היה לומד בעצמו עם תלמידים ומכין עמהם את השיעור על מנת שיקבלו את הטעם הטוב בלימוד ויקנו את חשקת התורה. כך עשה כל השנים בישיבה, הוא לא הותיר מאחור אף אחד מבני הישיבה, במיוחד אלו שנחשבים בעיני עצמם כבינונים וחלשים וכמי

אותה העביר לתלמידיו בהצבת דמותו של אביו מרן המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל שעיב את דמותה הרוחנית של הישיבה וכל הליכותיה כסמל לתורת רבותינו מנחילי התורה ומוסריה מהסבא רבי נתן צבי זצ"ל ותלמידיו ראשי הישיבות סלבודקא וחברון. אך לא רק את הישיבות הללו, הוא הזמין ראשי ישיבות וגדולי תורה מכל עולם התורה למסור שיעורים ושיחות בישיבה, על מנת שהתלמידים יכירו דרכים נוספות בלימוד ובעבודת המוסר. באחד הימים הגיע אליו תלמיד וביקש ממנו שהוא רוצה להכיר את דרך המוסר של ישיבות נובהרדוק, והוא זצ"ל חיפש היכן אומרים שיחות מוסר באותה דרך ושלה את הבחור לשמוע אותן, כשמעולם לא חשש שמא הדבר יזיק לישיבה מכל בחינה שהיא.

הקמת עולה של תורה

מסירותו לתורה ורצונו להעמיד עוד ועוד תלמידים יחד עם הדאגה שלא תשתכח תורה מישראל, היתה זו שגרמה לייסודן של הישיבות הצעירים בראשון לציון ובטבריה, בירושלים ובמודיעין עילית. הוא נענה לקריאתם של גדולי הדור שליט"א, להקמת הישיבות במקומות אלו, אשר ידעו עד כמה חיוני הדבר ונצרך לדור.

לאחר שהקים את הישיבה בטבריה, כשנוסדו עוד ישיבות לצעירים בצפון ובפרט לבני עדות המזרח, עלה בדעתו למסור את הישיבה בטבריה לאחרים, אך בהוראת רבינו הגדול מרן האבי עזרי זצ"ל, שהעריך עד למאוד את הישיבה וסדרי הלימוד בה, מנע עצמו מכך.

הוא לא נרתע מהעול הכספי שלקח על עצמו, כשהוא עצמו ידע כמה העול כבד וכמה התייגע להחזקת המוסדות. אך לא רק את מוסדותיו טיפח ורומם, הוא ידע להעניק לכל ראש ישיבה או ראש כולל את העידוד והחיוזוק, ולא רק בדברים אלא אף במעשים, אם בשליחת תלמידים למוסדות הללו ואף בסיוע הנטל הכלכלי שרבץ על אותם מוסדות.

אחד הנוכחים מופר: פעם הלכתי עמו לברית מילה באחת השכונות בירושלים, והוא ראה בנין חדש ומפואר למוסד תורני חדש, כשהתברר לו שהמדובר במוסד תורני שראשיו התאמצו רבות עד הגעתם למנוחה והנחלה, יצא עמי באמצע שמחת הברית ונכנס להיכל הכולל ששכן באותו בנין, וביקש לחזק את מייסדו כשהוא נענה בשמחה להגיש במקום שיעור תורני מקיף, זאת ללא הכנה

מוקדמת כלל, והכל בשביל לרומם את רוחו של אותו מרביץ תורה.

כבוד התורה

הוא דאג להרבות כבוד תורה באופן מיוחד, אם בנתינת כבוד לגדולי התורה ללא גבול גם כאלו שלא מהחוג הקרוב אליו, כשהוא מרומם את קרן התורה בכל דרך שמצא לנכון, אם בחיזוק מוסדות תורה שנפתחו כאמור, ואם בעידוד וסיוע לכתיבת והדפסת חידושי תורה.

באחד הימים יצא לאור ספר תורני חשוב ע"י צורב צעיר שלא מתלמידיו, שאמר שהספר הזה הוא פרי טיפוחיו של ראש ישיבת 'אור אלחנן'. זאת עקב שמיעת שיחה על חשיבות הדבר באחת מהפעמים בהם הוזמן לשאת דברים בפני בני הישיבות, ומכוחו ורוחו נכתב ונדפס הספר החשוב.

כך היה בעת שהלך עם אחד מבניו שליט"א להתברך אצל גדולי התורה לקראת שמחת נישואיו, עלה עמו לבית אחד מראשי הישיבות שליט"א שבאותה תקופה התמנה למלא מקום אביו זצ"ל שנתבקש לישיבה של מעלה. אותו ראש ישיבה היה צעיר בהרבה ממנו עצמו, ואף לא מידידיו הקרובים, אך הוא הרגיש חובה עצומה לתת לו כבוד: הנה יש אפשרות נוספת לרומם ולגדל תפארת התורה... על אף שאחרים היו רואים בזה פחיתות כבוד.

כך שמר על כבוד רבני הקהילות בהם שכנו ישיבותיו, כשגם בביקורו האחרון בעיר טבריה, כשכוחותיו לא היו עמו והתעייף ביותר מהנסיעה והטיפול בנושאים לשמם הגיע לעיר, לא ויתר לעצמו ואמר שהוא חייב לבקר את המרא דאתרא הגאון הגדול רבי אברהם דב אויערבאך שליט"א, ובשארית כוחותיו נכנס למעונו לבקר ולחלוק לו כבוד.

לא לחינם ראינו את אהבתם

והיבתם של כל גדולי הדור זצ"ל ויבלחט"א אלו החיים עמנו לרבינו זצ"ל כל השנים. אם בהיענותם לבקשותיו לבוא ולמסור שיעורים ושיחות בישיבותיו לצד פתיחת שעריהם לביקוריו עם תלמידיו במעונות קדשם, ולהבדיל חרדתם ודאגתם בימי מחלתו האחרונה, וצערם ויגונם בהסתלקותו לשמי רום כשיא פריחתו.

אחריות מילתא

דומה שמידת האחריות שלו להעביר את מסורת התורה שקיבל מאביו מרן המשגיח זצ"ל, בהיותו סמל ומופת לחינוך והעמדת תלמידים, יחד עם אהבת התורה ואהבת ד' שבערו בו בכל עוז, הן אלו שעמדו לו לשאת בכל אותן משימות גדולות ועצומות שהעמים על עצמו כל חייו.

המשא שנטל על עצמו בהחזקת המוסדות, שכללו את הישיבה הגדולה וארבעת הישיבות לצעירים לצד כוללי האברכים במסלוליהם השונים, לא מנעו ממנו להיות נושא בעול עם הציבור והיחיד, בעשרות נושאים ומקרים שבאו לפתחו בהשכנת שלום, בפתירת סכסוכים והעמדת מוסדות תורה על תילם, כשרבים מהדברים יישארו נסתרים לעולם, ורק מי שהיה מעורב בהם ידע עד כמה חלקו היה רב בהצלחתם ומניעת משברים רבים.

הוא העמיד תלמידים שמידת האחריות שלהם היא סמל ודוגמא בכל תהלוכות חייהם, הוא דרש גדלות ותעצומות בתורה ובכל דבר. הוא לא הסתפק במועט אצל תלמידיו. כך ללא יחס למספר התלמידים שלמדו בישיבה, זכה ותלמידי הישיבה משמשים כרבנים, ראשי ישיבות מרביצי תורה, לצד אנשים גדולים במעשים למען התורה ולומדיה.

אך לא רק תלמידים בישיבה הוא העמיד, רבים מלומדי ומרביצי התורה גדלו מאותם חברות, שקבע עמדם בילדותם עת ביקר בקהילותיהם בחו"ל למען הישיבה ומוסדותיו. ראש הישיבה זצ"ל ראה חובה לחבב את התורה אצל אותם נערים שגדלו בריחוק מקום וניתוק מאווירה של תורה, ולכן על אף שזמנו היה יקר להצלחת מטרת נסיעתו, הוא אמר שיש בנסיעתו מטרה נוספת חיוזוק התורה. כך קבע שעות רבות ללמוד עם נערים שרחוקים היו מעולמה של לימוד התורה ושקידתה, כשברבות הימים זכו ובעקבות כך מפארים המה את כותל המזרח של קהילותיהם וישיבותיהם בהם הינם ראשי הקהל ומרביצי התורה. זאת מלבד השיעורים והשיחות שמסר בכל מקום בו הגיע למען אותה מטרה, של עשייה למען התורה ולמען לימודה.

כל חפציו לא ישוו בה

כל מעשיו הגדולים למען חיוזוק התורה ייסוד וביסוס הישיבות, הם כאין וכאפס לשקיעותו העצומה בעת ישב ללמוד בביתו או בהיכל הישיבה. לא אחת היה נכנס להיכל הישיבה בשעה 3 לפנות בוקר ומתיישב ללמוד בחברותא עם מי מהתלמידים או לעצמו, כשהוא משקיע עצמו בתורה למשך שעות ארוכות.

בכלל בשעות בהן ישב ולמד בעצמו לא שם ליבו לסובב אותו, היינו יכולים לדבר אליו ואף לדפוק על השולחן אך הוא לא שמע, הוא היה כולו שקוע בלימוד. ברגע שישב ללמוד לא היה שייך להפריע לו בשום עניין שלא מהנושא בו עסק בלימודו, כשגם אם היה מי שהעז להפריעו, הרי שהוא לא שמע כלל את הפניה אליו.

הוא הראה לנו התלמידים מהי אהבת תורה אמיתית, לשבת וללמוד. כביכול אמר לנו: נכון, כל המעשים שאני עושה הם למען התורה, אך לימוד התורה עצמו, הוא מעל הכל ולאין ערוך לכל המעשים האחרים.

משום כך, לא ניתן לתאר את אותם פעמים בהם שהה בימי הלימוד המשותפים לאבות ובני הישיבה בטבריה, שבמהלכם היה מוסר שיעור כללי לאבות והבנים. עת יהודים שהיו רחוקים מהווי ודרך הלימוד הישיבתית, שאלו שאלות בשיעור או נהנו לשמוע את הערות ילדיהם שזכו ללמוד בישיבה, וראש הישיבה זצ"ל כמלך בגדוד רואה עולמו בחייו שענינו נוצצות מדמעות גיל על ראותו שהצליח ד' דרכו לבנות ולהעמיד בנים לתורה.

לשיחה פרטנית, על מנת להכירם ולעמוד על הדרך הנכונה לחנכם ולהעמידם בקרן אורה – זו תורה. בשנים המאוחרות אף יצא לשבת מיוחדת עם בני שיעור א', כשהוא סועד עמם את סעודת השבת, ומבקש שכל אחד ואחד ידרוש בענייני הפרשה במשך הסעודות, לתת להם את הרגשת השייכות את הקרבה הנפשית לראש הישיבה, שאז יהיו כלים לקבל מלוא חופניהם מתעצומות רוחו הכבירה שרצה להשפיע עליהם.

מעבר לכך, ברגע שהתלמיד החל לקבל ממנו את דרך חינוכו, הוא היה נהיה שותף מלא לכל חיי התלמיד, עד כדי שכל בני משפחת התלמיד ידעו שראש ישיבת 'אור אלחנן' הוא קרוב משפחה שלהם. גם אם מוצאם של התלמידים היה מיוצאי עדות המזרח ידעו אחיו הצעירים של התלמיד לומר שאינם יודעים איך, אבל רבי משה חדש הוא 'משפחה' שלהם.

אם קרה אסון אצל מי מתלמידיו שהתייתם בימי בחורו, היה לוקח על עצמו את הדאגה לא רק לתלמיד הישיבה אלא לכל בני המשפחה, שלא פעם נקשרו בעבותות וקשר אבהי בלתי נתפסים, כשכל עול הבית מוטל על ראש הישיבה זצ"ל. כך היה משתתף בשמחת בני משפחות תלמידיו, גם שנים רבות לאחר נישואיהם.

באחת הפעמים בהם יצא להשתתף בנשואי בן אחד מבוגרי הישיבה,

תפילת ערבית של מוצאי יום הכיפורים בעודו לבוש בקיטל ועטוף בטליתו, בטרם הספיק לטעום טעימת-מה יצא לבקר את התלמיד בבית החולים. לסובביו אמר ראש הישיבה זצ"ל: "הבחור שכב כל יום הכיפורים מלא דאגה וחרדה למצבו הרפואי, מלבד זאת הלא חסרה היתה לו האוירה המרוממת של יום הכיפורים בהיכל הישיבה הקדושה, אולי כשאני אבוא לבקרו מיד בצאת היום הקדוש בעודי עם הקיטל והטלית, אצליח להעביר לו משהו מהאוירה המרוממת של יום הכיפורים שחווינו בישיבה והיה זה שכרי". כשלבחור עצמו אמר: "תדע לך, בכל התפילות שלי היום, לא הסחתי דעתי ממך!"

זו תמצית ההרגשה שהרגיש ראש הישיבה זצ"ל כלפיו התלמידים. אך חייבים להדגיש פן נוסף ביחסו לתלמידים, אומר אחד מוטיקי התלמידים שליט"א וכיום מרביץ תורה חשוב, ראש הישיבה תבע מאיתנו להתרומם, לגדול, להתחנך, והיו לו דרישות והיו לו הערות, מהן נוקבות עד ליסוד. אך מעולם לא התחיל לבנות תלמיד עד שלא עמד על טיבו, מה הן בעיותיו ומה הם קשייו. רק לאחר שעמד על מהות התלמיד, רכש את אמונו וקרבתו, החל לטפח ולרומם את אישיותו, גם במחיר של גערה או הערה.

משום כך הקפיד שעד סוף שיעור א' יעברו כל תלמידי השיעור אצלו

שאל אותו מדוע אתה לומד זאת עכשיו? ענית לו אני לומד עם איזה נער שצריך חיזוק. אמר לי: "תראה, ילד אינו אוהב שמעמיסים עליו דברים שמעל הבנתו והשגתו, זה צריך לבוא בדרך קלה. אולי בדרך של סיפור, בפרט במשנה בה אתה עסוק, הלכות אבות ותולדות הטומאה, אם תלך בדרך הזו תהיה לך הצלחה".

אני חושב, אומר אותו תלמיד, שהדברים שאמר לי בשעתו לפני שנים, היה בעצם חלק ממשנתו החינוכית, לנסות בדרך הקלה, ובעיקר לא להעמיס על התלמיד דרישות ודרגות שהוא עדיין לא יכול להגיע אליהם. משום כך חזר על רעיונות ושיחות מסוימות עשרות פעמים ולא שינה והעצים לדרגות נוספות בטרם השריש בעוד ועוד מצעירי התלמידים את הדרגות הראשונות בדרכי עבודת ד'.

עם הקיטל והטלית לביקור חולים

אם נרצה לציטוט את אהבתו של ראש הישיבה זצ"ל לתלמידיו, אומר אחד מוטיקי התלמידים, נוכח לראות זאת מהסיפור דלהלן:

אחד מבני הישיבה החל בשלהי הקיץ לחוש שלא בטוב ואושפז למשך כל הימים הנוראים בבית החולים. היה חשש גדול שמא הוא חולה במחלה קשה כשהדאגה אופפת את בני המשפחה והתלמיד עצמו, יחד עם בני הישיבה וראשיה. ראש הישיבה זצ"ל פעל ועשה באותם ימים על מנת להקל ולהפחית מהחרדה והפחד שאחזו בכולם, באופן בלתי ניתן לתיאור. אך מלבד כל פעולותיו והתפילות שערכו בישיבה לרפואת התלמיד, מיד לאחר

בנים אתם

בשלב מסוים התמקדה השיחה ביחסו המיוחד לתלמידיו, כשהדוברים כולם אומרים: אנו לא היינו 'בבניו', אנו היינו 'בניו'.

הוא הצליח להעביר לנו כל פעם, אם זה בשיחה אישית או בלימוד בחברותא, ואם זה בעת שסעדנו על שולחנו בסעודת שבת ויום טוב, כי בשעת לימוד זו, בשיחה זו או בסעודה זו ומה שנספוג במהלכה, תלוי כל עתידנו. והדברים חזרו על עצמם כל פעם, גם אם החברותא הייתה פעם בשבוע, וגם בזמנים שאחד מהתלמידים היה מאוכלי שולחנו הקבועים. כל פעם התחדשה ההרגשה שהוא בגדלותו הצליח לנטוע בנו את הרצון והחשק ללמוד, לגדול ולבנות את אישיותנו לכל חיינו.

לא פעם היה ראש הישיבה זצ"ל אומר למי מהתלמידים: "ראה, הבט איך נראים בני ישיבה? איזו שמחה ואצילות נסוכה על פניהם. האם יש איזה דמיון כל שהוא לצעירים אחרים בני גילם מחוץ לעולמה של תורה?" כך גם היה בכל פעם שנשאל על דרכו בשמירת כבודם של בני הישיבה, שגם בעת שהיה נצרך להעיר להם היה עושה זאת באהבה וחביה אין קץ, כשלפעמים אף היה מסביר עצמו ואומר לבן שיחו: "הלא עכשיו אין סדר רשמי בישיבה, ותראה איך בית המדרש מלא בבחורים היושבים ולומדים, האם יש לך מושג אלו תעצומות והשגות נפלאות הם קונים לעצמם בכל רגע של לימוד תורה?"... מספר תלמיד ותיק, פעם ראה אותי יושב ולומד משניות פסחים את המשנה של רבי חנינא סגן הכהנים,

נשאל הלא הבחור לא למד בשיבה?
ענה: "הרי מתחתן נכד שלי, ומה אם
הוא למד בשיבה אחרת".

הלא אני 'אבא'...

גם כאשר העיר לבחור על מעשה,
נתן לתלמיד את התחושה כאילו בנו
של ראש הישיבה חטא ושגה. כך סיפר
אחד מהתלמידים שעשה מעשה שאינו
ראוי לבן תורה, ולאחר מכן נכנס ראש
הישיבה זצ"ל לחדר של הבחור,
שנדהם לראות את ראש הישיבה מזיל
דמעות על מעשהו. "הרגשתי", סיפר
אותו תלמיד, "כבן של ראש הישיבה
שחטא ועשה מעשה אשר לא יעשה,
אשר ציער את אבינו ראש הישיבה
זצ"ל". לא אחת היה אומר שלא יכול
היה לישון בלילה מהדאגה למצבו
הרוחני של תלמיד, וכסדר היה שופך
תפילות בדמעות להצלחת התלמידים.
כשמצא פעם שהעיר לתלמיד
באופן לא ראוי, היה מתנצל בפניו
באותה צורה שבה העיר לו. היו מקרים
בהם שימח את אותו חתן שאינו
מתלמידי הישיבה, יותר מרבותיו
בישיבה בה למד.

היה מקרה ששיתף מישהו מבני
משפחת אחד מבני הישיבה בענין
פעוט למדי של התלמיד. כשאמר הלה
לראש הישיבה זצ"ל שלדעתו לא היה
ראוי לשתף את ההוא בנושא, הודה
לו ראש הישיבה וביקש את סליחתו.
כיוצא בזה נכנס פעם להיכל הישיבה
וביקש סליחתו של תלמיד שהעיר
לו בפני חבריו, ובא לבקש בפני
התלמידים את סליחתו.

לא פלא שתלמידי הישיבה החזירו
לו את אהבתם האין-סופית ואת
הקשר הנצחי בו נקשרו עמו בחייהם
הרוחניים והגשמיים כאחד, כשהוא
מצדו משתדל למצוא לכל אחד את
תפקידו בחייו כשהוא דואג ומשתדל
למנות מתלמידיו ר"מים ומרביצי
תורה, הן במוסדותיו והן במוסדות
אחרים.

מעבר לכך, ביקש גם שאת שמחת
העליה לתורה של בני הישיבה בטרם
נישואיהם יחגגו בהיכל הישיבה; הלא
הם בנים שלי וראוי שאשתתף בשמחת
ה'אופרוף' שלהם. גם במקרים בהם
לא הצליח לשכנע את בני משפחות
התלמידים לעשות כן, היה נותן
לתלמידים את ההרגשה שה'אופרוף'
האמיתי הוא בשבת האחרונה בה שהה
התלמיד בשיבה.

גם לאחר הנישואין היה שמח
שבני הישיבה באו לבקר במעונו
יחד עם בני המשפחה. כך התעניין
בכל אירוע משמח של בוגרי הישיבה
ולהיפך בעתות צרה ומשבר, כשלא
פעם אף היה מעיר מדוע לא משתפים

אותו במה שקורה בביתם, "הלא אני
'אבא' ואחריותי עליכם"!!! וכפי
שכבר נאמר שאחריות לא הצטמצמה
רק לענינים גשמיים אלא גם ובעיקר
להמשך העליה הרוחנית של התלמיד
ובני ביתו.

"איך תעזור לי ואתה לא מכיר את האיש?"

איבדנו, אומר בדמעות אחד
התלמידים שעדיין לומד בשיבה,
את הרב ואת האב, את מי שהיה
שותף לכל בעיותינו ומצוקותינו.
ישבנו עמו בכל נושא שפכנו את

ליבנו והוא בחכמתו הרגיע, השתתף
וניחם. ידענו שבכל מקרה אנו יכולים
לפנות אליו.

היה פעם ואחד התלמידים
הבוגרים פנה אליו במצוקה. הוא צריך
עזרה במוסד מסוים ומנהל המקום לא
מוכן לסייע לו, והוא מבקש מראש
הישיבה זצ"ל עצה איך להתמודד
עם המצב. אמר לו ראש הישיבה:
"תגיד לי את מספר הטלפון שלו ואני
אדבר עמו". שאל התלמיד, "וכי ראש
הישיבה מכיר את אותו אדם"? ענה
ראש הישיבה, "לא"! שאל התלמיד:
"איך ראש הישיבה יכול לדבר עמו
ואינו מכיר את האדם כלל"? אך

אל תאמר נער אנכי

ישראל ממצרים. ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי
אנכי שלחתיך וגו'. (שמות ג', י"ב) גם אצל משה כדי
שיתקיים ה'אשלחך' חייב להיות לפני כן שמשה יקיים
את ה'לכה'.

אף בנבואת ישעיה הנביא רואים זאת: "ואשמע
את קול ד' אומר את מי אשלח ומי ילך לנו ואומר הנני
שלחני". הקב"ה שואל 'את מי אשלח'? מי יקבל את הכח
לבצע את השליחות, מי שלפני כן יאמר 'הנני שלחני'.

זהו המוסר הנלמד מכאן, אנשים לא מרגישים את
עצמם ראויים ובעלי יכולת לבצע שליחויות גדולות
ולהשיג הישגים כבירים. אך מי לנו גדול ממשה רבינו
שאמר 'מי אנכי', ישעיה הנביא וירמיהו הנביא שאמר 'נער
אנכי', שהרגישו בעצמם שאין להם את הכוחות העצמיים
לביצוע השליחות. אומר להם הקב"ה: 'אנכי שלחתיך',
'אל תאמר נער אנכי'. כי ברגע שיתעוררו מעצמם לבצע
את השליחות, כפי שאמר ישעיה הנביא: 'הנני שלחני',
הם יקיימו את ה'לכה' שנאמר למשה ואת ה'תלך' שנאמר
לירמיהו, אזי יקבלו את כל הכוחות והחזיוקים לביצוע
השליחות, כי הרי הקב"ה הוא המשלח, כשיש את 'הנני
שלחני' יש את ה'אנכי שלחתיך'.

זוהי הקריאה לכל אחד מבני החבורה: 'אל תאמר
נער אנכי', גלו את יכולותיכם, גלו את כשרונותיכם!
נכון זה לא קל בתחילה, אבל לאחר כל ההתחלות קשות,
יתקיים בכם 'אנכי שלחתיך'! 'קבלו עליכם - מכאן ואילך
יערב לכם'!

היו אלו ימיו האחרונים של הגאון רבי משה מרדכי
חדש זצ"ל, מקים עולה של תורה וראש ישיבות 'אור
אלחנן'. גופו הדווה חלש עד מאוד, כוחותיו הפיזיים
הולכים וכלים, אך רוחו הכבירה איתנה כפי שלא היתה
מעולם. אש התמיד שבערה בו ומכוחה יצא לפעול
ולהפעיל, לעלות ולהתעלות לפסגות רוחניות אין-
סופיות, כשבעלייתו האישית הוא מעלה עמו את אלפי
תלמידיו, לא נראית כמי שאלו שעותיו האחרונות.
בשארית כוחותיו הוא מוסר את שיחתו לבניו - תלמידי
הישיבה, שיחה שהיא בעצם תמצית ומהות חייו.

בהפטרת השבת הראשונה של ג' דפורענותא אומר
הנביא ירמיהו: "ויהי דבר ד' אלי לאמר. בטרם אצרך
בבטן ידעתיך וגו', נביא לגויים נתתיך. ואמר אהה ד' הנה
לא ידעתי דבר כי נער אנכי. ויאמר ד' אלי אל תאמר נער
אנכי, כי על כל אשר אשלחך תלך ואת כל אשר אצוך
תדבר". (ירמיהו א', ד'-ו')

הקב"ה אומר לירמיהו הנביא למרות שהינך רק
נער, תתחזק ללכת, שהרי אני 'אשלחך'. השליחות היא
מהקב"ה, הוא זה שיחזק ויאמץ את ירמיהו, אך לא רק,
כדי שהקב"ה ישלחך, כדי שהקב"ה יאמץ ויחזק אותך,
חייב להיות קודם השלב של 'תלך', שירמיהו ילך מכח
עצמו.

כך גם מצינו אצל משה רבינו: 'ועתה לכה ואשלחך
אל פרעה והוצא את בני ישראל ממצרים. ויאמר משה
אל הא' מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני

ראש הישיבה זצ"ל התעקש, ביקש
וקיבל את מספר הטלפון של אותו
מנהל. למחרת בבוקר התקשר ראש
הישיבה זצ"ל לאותו תלמיד ובישר
לו שהבעיה נפתרה לאחר שיחתו עם
אותו מנהל שמעולם לא הכיר. ללמדך
איך מתנהג אב לבנים, כשזו היתה
הנהגת ראש הישיבה זצ"ל אלינו
תלמידיו-בניו, המסיימים בימים אלו
את שנת האבל להסתלקותו לישיבה
של מעלה.

המלכת חברך בנחת רוח

לא אחת היה אומר: "הבחורים
היו מסמיקים אם היו יודעים מה אני
אומר עליהם בעת שמבררים עליהם
בעניני שידוכים". כמדומה, אומר
אחד הנוכחים, שאמירה זו מגלמת
בתוכה את חינוכו למידות טובות ורגש
האחוה ששוררת בין בני הישיבה.

משלחת מטעם משרד ממשלתי
בקשה לבקר בשיבה לצורך מסוים,
הוא לא הסכים ואמר שהם מוזמנים
לבקר בביתו ולשוחח על הנושאים
עליהם היה הנדון, אך לבקר בהיכל
הישיבה לא הסכים. במהלך השיחה
נשאל על ידי מי שרחוקים מעולמה
של תורה, איך מסתדרים בשיבות
עם נושא האלימות הפושה בקרב בני
הנוער בציבור הכללי... אמר: "אני
לא יודע על מה אתם מדברים, אתם

מוזמנים לברוק ולחפש, אצלנו היא לא קיימת".

רק מי ששמע ממנו עשרות ומאות שיחות, בענין של 'יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך', 'המלכת את חברך בנחת רוח' ועוד כהנה רבות. הבין מדוע לא נתפס אצלו במחשבה מציאות של מריבה, וקל וחומר של הרמת יד והתנהגות אלימה חלילה אצל בני תורה.

עמו אנכי

היו לראש הישיבה זצ"ל את כל הכלים לחנך ולהעמיד תלמידים. ראש לכל כי הוא עצמו היה פרי חינוכו של אביו מרן המשגיח זצ"ל, הוא רכש לעצמו את אותן מידות נאצלות של אהבת החניך והדאגה אליו, הוא הצליח להעביר את הרגשת אהבתו וההשתתפות הכנה לכל מי שפנה אליו. הוא יכול היה לפנות למי שמעולם לא הכירו כאילו הוא שותף מלא לפעולותיו הנעלות.

אני חייב לציין את אותן פעמים שזכיתי להיכנס אליו בענינים שונים, את ההרגשה כאילו אני שווה למעמדו ואחריותו באותן נושאים שזכיתי להשתתף עמו במעשיו...

מאהבה זו היה ראש הישיבה זצ"ל פונה לא אחת לנהג מונית שהסיעו ומעולם לא הכירו ואומר לו: "אח נהג, אח נהג", כשלאחר פניה זו היה מדבר על ליבו על זהירות במצות עשה של הנחת תפילין וקריאת שמע, ולחילופין

מצות לא תעשה של השחתת פאת הראש או הזקן.

כך דאג לשוחח בכל ערב ראש השנה ויום טוב עם אלמנות רבות, לאחל להם שנה טובה וחג שמח, והכל מתוך השתתפות כנה ואמיתית בצרתן - מנהג שגם היום ממשיכה בו הרבנית תליט"א, שכל חייה מוקדשים כל השנים לבני הישיבה, להמשיך את דרכו-דרכה - זאת מלבד ההתעניינות הקבועה בצרכי המשפחה והגעתו להשתתף בעתות שמחה של בני משפחות אותן אלמנות.

דאגה זו לשמח את כל מי שצריך לכך, ניכרה גם במעשי החסד המופלאים של בואם של ידידים משכבר הימים מתקופת לימודיו בישיבת חברון, שהתכנסו לשמח את חד מחבריהם שחלה, וראש הישיבה זצ"ל קיבץ את כל בני החבורה בחדרו של החולה לשמחו ולעודדו. אחד מהמשתתפים שאף הוא נחלש ומיעט לצאת ממעונו אמר שעצם הזמנתו להשתתף באירוע זה היטיבה עמו אולי יותר מעשיית החסד עם החולה.

על הכל ביקוריו התכופים בבתי תלמידי חכמים שמפאת מחלתם וזקנותם כאילו נשכחו מלב, היה חרד לכבודם ומקפיד לשאול בשלומם בכל עת. כל דבר שחשב שאפילו יש ספק אם צריך לעשות זאת, היה קם ועושה זאת בשמחה. שלא לדבר על שיחותיו עם אבות לתלמידים שהיה מתקשר אליהם ומעביר אליהם את רישומו הטוב מבנם שעולה ומתעלה בישיבה.

נסך מלכות התורה

כמדומה שאם נרצה ללמוד את התנהלותו כל ימיו במידת האצילות וכנסך מלכות התורה, נתבונן בהליכותיו המלכותיות בחדשי חייו האחרונים, בהם המחלה אכלה את גופו מבפנים, כשעל פניו נסוכה כל העת אותה נעימות ושלווה פנימית בלתי נתפסת כבכל ימי חייו, כשהוא יגע בדרך כיצד להרגיע ולעודד את תלמידיו ובני משפחתו הדואגים.

כולנו זוכרים איך במאמצים עילאיים הגיע בתחילת חודש אייר תשע"ו להיכל הישיבה למסור את השיעור כללי של פתיחת הזמן. בעיני רבים היה זה נראה כעוד שלב מהפקרת גופו למען לימוד והרבצת התורה, אך הוא עצמו האיר עינינו בפן נוסף של הדברים: "אני רוצה שהתלמידים הצעירים יראו אותי", הוא אמר לי בשבועות האחרונים - אמר אחד התלמידים. "הם דואגים, הם לא יודעים מה מצב הרבי שלהם, אני רוצה להרגיע אותם, לכן באתי להגיד את השיעור כללי".

"אין תוכי כברי, אני לא יכול לעלות במדרגות", עד כדי שעמדנו מאחוריו כדי שלא יפול, בהגיעו לאמירת השיעור - נזכר תלמיד נוסף. הכל כדי להרגיע את התלמידים.

חמש פעמים חזרתי היום בתשובה

הגיעו אליו שלושה תלמידים,

תלמוד ירושלמי מסכת סנהדרין

לקראת התחלת מסכת סנהדרין ב'דף היומי', הופיע כרך חדש של תלמוד ירושלמי ב'מהדורת בערקאוויטש' של מכון 'דרכי שמחה'

לרווחת לומדי "הדף היומי" המתחילים בימים אלו את לימוד מסכת סנהדרין, הוציאו לאור במכון 'דרכי שמחה' כרך חדש, הכרך ה-14 בסדרת 'מהדורת בערקאוויטש' שיוצאת לאור לפי סדר לימוד הדף הבבלי, כאשר בכל מסכת נבחר הפירוש המיוחד המקובל בבתי המדרשות.

הגמרא החדשה שיצאה לאור כוללת שתי מסכתות: **מסכת סנהדרין** עם פירוש 'אור שמחה', ו**מסכת מכות** עם הפירוש הידוע 'ארץ הצבי'.

שתיים בכרך אחד, ובמחיר מוזל במיוחד בסבסוד של הרב אברהם פנחס בערקאוויטש מניו-יורק. מסכת סנהדרין הינה מהדורה שניה עם תיקונים, ומסכת מכות יוצאת לאור לראשונה עם פירוש זה. במהדורה זו מופיע בתחילת הגמרא 'לוח' המציע ללומד את הלימוד המשולב, שהינו בממוצע כעמוד ירושלמי מול דף בבלי. במחלקת שיעורי-תורה במכון 'דרכי שמחה' מציינים בסיפוק, כי "אין כאן 'חדש'. מקור הרעיון הינו דרך

הלימוד ע"פ דברי גדולי הראשונים והאחרונים, ועל שולחנם של רבני המכון מצטברים עדויות רבות על גדולי ישראל שכך דרך לימודם". ידוע על אלפי לומדים, רובם במסגרות של שיעורים, שכבר נוהגים כך ונהנים מן השימוש בגמרות שבמהדורה זו. ההצלחה והביקוש למהדורה, הביאה את מחלקת ההפצה במכון להרחיב את מוקדי המכירה הקבועים, וכמו"כ ניתן להשיג בכל חנויות הספרים ע"פ תיאום, וכן הזמנה לכמויות, בטל' 052-7688939.

בעולם הספר

אי"ש ימיני

